

Intervju med Lars Gotborn

ÅSA STEINHOLTZ

Hur länge har du sysslat med fågelskådning och hur kom det sig att du började intressera dig för fåglar?

Jag är född och uppvuxen i Örebro, det är jag helt klar över, men hur började intresset för fåglar egentligen? Ja, det är inte helt lätt att tänka sig tillbaka mer än 60 år i tiden, men intresset för djur och natur började tidigt, flera år före skolstarten. En detalj kan vara att Far under 1940-talets svinkalla krigsvintrar tog med mig och min lillasyster på söndagspromenad till Slottsparken i Örebro, där vi matade de övervintrande fåglarna, "hönsen", som Far vanvördigt kallade dem. Jag minns hur duvor, gräsänder, kanadagäss och grågäss trängdes kring fötterna på oss, medan vi fördelade de fåtaliga brödkanterna vi hade med oss. Det var inte mycket vi kunde bjuda på, det var ju krig och ransonering.

Under småskoleåren började jag intressera mig för akvarier och hobbyn växte med tiden. Snart fanns akvarier i flera rum i villan där jag växte upp. Jag hade fått lära mig att fiskarna mådde bra av levande foder, och med planktonhåv och glasburk besökte jag olika vattensamlingar i stadens närmaste omgivningar. En dag var målet Oset, Svartåns mynning i Hjälmarén. Där mötte jag en "farbror" klädd i grå vindtygsjaka, keps, golfbyxor och stövlar och med en ovanlig typ av kikare hängande runt halsen. Han frågade om jag vill följa med honom och titta på fåglar. Mannen var Erik Rosenberg förstod jag senare. Han visade på tofsvipor, ringduvor, kricker och sothöns, fåglar jag knappt hade hört talas om tidigare.

Akvarierna var snart glömda. Nu var det fåglar som gällde. Legendariska ornitologer som Knutte Borg, David Lundegård och de då mycket unga Ragnar Edberg och Olle Liljedahl blev mina läromästare. Snart hade jag lärt mig de vanligaste arterna och från 1952 har jag de första fältanteckningarna i behåll. Den 7 april 1953 lyckades jag övertyga min

Lars Gotborn

något äldre kamrat Jan Sondell, som bodde i samma kvarter som jag att följa med till Oset. Han tänkte direkt på fågelskådningen och tillsammans utforskade vi tänkbara fågellokalerna runt Örebro. Jan blev sedermera Föreningen Kvismare Fågelstations förste ordförande, och han behöll den posten i över 40 år!

1961 var jag med och startade Kvismare fågelstation, och på hösten samma år flyttade jag till Uppsala för studier. Sedan dess har jag förblivit upplänning.

För tio år sedan tröttnade jag på det svenska skolväsendet och gick i pension från min lärartjänst i biologi. Jag hade redan då startat Fröboden i Hållnäs, ett företag som försåg fågelvänner i Norduppland med foder till småfåglarna. Efter tio års kuskande på småvägarna mellan Nordupplands byar med bilen fylld med frösäckar, sålde jag verksamheten, som nu lever vidare i annan regim.

Hur mycket tid lägger du på skådning och vad gör du vid sidan av?

2009 upptäckte jag "Svalan" och en dag lyste upplandssidan helt röd. Den gulbrynade sparven hade dykt upp i Barkarby. För första gången i mitt liv drog jag ensam på en art tio mil bort. Det blev nytändningen. Efter ett mycket långt uppehåll i det aktiva skådande började jag vara ute ett par gånger i veckan, huvudsakligen på vardagarna, eftersom tiden nu fanns.

Favoritfågellokalerna - var skådade du helst i Uppland, Sverige och världen?

Eftersom jag numera är bosatt i Örbyhus är ju Vendelsjön det självklara målet. Det är

en fantastiskt fin lokal, åtminstone så länge det finns öppet vatten. Tegelsmorassjön, eller Kyrksjön som den egentligen heter, är en annan närbelägen pärla, särskilt i april/maj. Jag återvänder gärna till de närkingska fågelmarkerna, där jag helst besöker Kvismaren, Oset med Rynningeviken och Tysslingen. Jag har också vistats mycket i södra Lapplands fjälltrakter, eftersom min sambo hade sitt föräldrahem där. Nu är emellertid huset sålt men sambon finns kvar. Öland har ju en speciell dragningskraft. Vid mitten av 1950-talet cyklade jag dit två gånger från Örebro, men nu var det alltför länge sedan jag var där. Världen utanför Sverige är knappast något för mig. Jag har aldrig ägt ett pass!

Vilken typ av fågelskådning föredrar du?

Utan tvekan inventeringar av olika slag. Atlasinventeringen på 1970- och 1980-talet medförde att jag skådade fågel i en omfattning som jag inte nått upp till varken förr eller senare. Jag gjorde många rutor i såväl Uppland som Lappland och enstaka i Södermanland och Närke. Senare har jag prövat på både punktrutter och standardrutter innan en allt sämre hörsel tvingat mig sluta med denna verksamhet. Hörapparaterna är tyvärr inte utvecklade för fågelskådarnas behov, varken vad gäller frekvensomfång eller riktverkan.

Är du kryssare? Vilka listor har du och hur håller du ordning på dina kryss?

Jag har inte fört någon krysslista sedan mitten av 1950-talet men inför den här intervjun tog jag mig samman och fräschade upp denna och hamnade på blygsamma 285 arter, något svävande eftersom jag inte har riktigt klart för mig vilka som man får räkna. En snabbt hopkommen upplandslista omfattar ca 225 arter. De senaste tillskotten är ringand och skågtärna.

Vilket är ditt bästa fågelminne?

Det trevligaste är nog när jag på min 70-årsdag, tillsammans med min sambo, min son och hans familj, fick vit stork som "livskryss" nära Göta kanal vid Norsholm i Östergötland. Alla vuxna i sällskapet fick se den!

...och ditt värsta

Det värsta är definitivt när var ute för att lyssna efter berguv och fastnade med bilen i snön och brände upp kopplingen i fåfånga försök att komma loss. Det blev bärgningsbil, saftig räkning och naturligtvis ingen uv!

Har du en favoritart?

Bland flera tänkbara kandidater väljer jag ortolansparv. Första gången jag såg den var den 25 maj 1953 under en cykelfärd från Kilsbergen hem till Örebro. Därefter såg eller hörde jag den vid enstaka tillfällen fram till slutet av 1960-talet, då arten ökade påtagligt sedan kvicksilverbetning av utsäde förbjöds. Under 1970-talet, när jag var som mest aktiv i fält vid Kvismare fågelstation, hördes under varma sommarkvällar ortolansparvens milt ringande sång från många åkerholmar på slätten. Det är en art jag verkligen saknar här uppe i Norduppland.

Vad skulle vara en drömbild för dig?

Oj, det finns verkligen många obsar att önska sig. En fjälluggla på ett stenröse ute på en höstplöjd åker skulle smaka fågel, eller varför inte ett litet sällskap biätare i trädet vid Varggropen på Vendelsjöns östra strand på nationaldagen, då jag brukar vara guide i tornet där.

Vilken tror du blir nästa art för landskapet Uppland?

Det kan ju inte bli något annat än en ren gissning; purpurhäger i någon av våra många vassjöar eller en publikdragare som en stationär cettisångare.

Finns det någon upplandsskådare som du skulle vilja veta mer om?

Nordupplänningarna håller jag rätt väl reda på så varför inte någon från uppsalatrakten, Peder Waern eller Torbjörn Fagerström.